

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Гриценко Ольга Миколаївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління і права
імені Леоніда Юзькова*

Фінансування інноваційних проєктів, особливо з державного бюджету завжди є складним та актуальним питанням. Відповідно ст. 3 Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [1], фіксуємо той момент, що в даному нормативному документі відсутнє узагальнення про стратегічне пріоритетне фінансування і це відповідно відрізняє український підхід від європейського. Тому, зважаючи на перспективний вступ України до ЄС, виникає необхідність в дослідженні європейського фінансування інноваційних проєктів.

У глобальному рейтингу інновацій Україна у 2023 р. посідає 55 місце, у 2022 р. займала 57 позицію. Швейцарія є найбільш інноваційною економікою у 2023 році, за нею йдуть Швеція, Сполучені Штати, Велика Британія та Сінгапур. Цього року Швеція випередила США і піднялася на друге місце. Сінгапур увійшов до п'ятірки лідерів і зайняв лідируючу позицію серед економік регіону Південно-Східної Азії, Східної Азії та Океанії (SEAO).

Глобальний індекс інновацій базується на понад 80 показниках інноваційного потенціалу, включаючи інвестиції в дослідження та розробки, витрати на освіту та високотехнологічну продукцію. Одним з показників є позиція найкращих університетів у рейтингу QS World University Rankings [2].

В Європейському союзі та різних європейських країнах існує власне європейське законодавство, а також національні нормативні акти, що регулюють фінансування інноваційних проєктів. Тобто, є вимоги до проєктів, які фінансуються з спільного бюджету Європейського Союзу і мають стратегічне значення для об'єднання, а є окремо для кожної країни.

У Європі прийняття рішення про державне інвестування в інноваційні проєкти відбувається через різноманітні механізми та програми, які спрямовані на підтримку та розвиток інновацій. Прикладами окремих і відомих програм можуть слугувати наступні:

– Німеччина – програма «ZIM» (досл. – Zentrales Innovationsprogramm Mittelstand), в рамках якої надається фінансування для досліджень та розробок малому та середньому бізнесу в і спрямована на підтримку інноваційних проєктів у різних галузях. ZIM призначена для стійкого зміцнення інноваційного потенціалу та підтримки конкурентоспроможності компаній середнього розміру, включаючи різногалузеві компанії. Проєкт призначений для сприяння економічному зростанню, зокрема шляхом розвитку потенціалу створення цінності та підвищення рівня прикладних знань.

– Франція – програма «Bpifrance». Це французьке агентство з розвитку, що підтримує інноваційні підприємства шляхом надання фінансування, грантів та гарантій для розвитку нових технологій. Потягом 2022-2023 років Французька державна страхова компанія Bpifrance Assurance Export прийняла рішення, що страхуватиме французькі компанії, які готові інвестувати в Україну і брати активну участь у реконструкції країни, не чекаючи на завершення війни. Наприкінці вересня Міжнародне агентство з гарантування інвестицій Всесвітнього банку (MIGA) застрахувало перші проєкти в Україні від воєнних ризиків.

– Швеція: ініціатива Vinnova. Зазначена шведська агенція, що фінансує дослідження та інноваційні проєкти в різних секторах, спрямованих на розвиток нових технологій та ринків. Зокрема, протягом 2023 року пропозиція агенції спрямована на консорціуми, які у співпраці можуть сприяти розробці компонентів і системних рішень на користь наступного покоління промислових цифрових рішень, а також для нових продуктів і послуг, які будуть розроблені в Швеції. Проєкти мають бути релевантними в межах однієї чи кількох із визначених у конкурсі технічних напрямків і, як очікується, сприятимуть прогресивній цифровізації, яка оновить шведську промисловість. Це конкурс пропозицій у рамках програми Advanced Digitalization.

– Інноваційна Норвегія (Innovasjon Norge) – це агентство підтримує інноваційні проєкти та підприємства через різні програми та фінансові інструменти. У прерогативі агентства спільно з Урядом країни є фінансування проєктів, пов'язаних із наслідками зміни клімату та глобального потепління.

Загалом державне фінансування інноваційних проєктів може стати вирішальним каталізатором технологічного прогресу та економічного зростання. Однак це вимагає ретельного планування, ефективного управління та суворого процесу оцінки, щоб переконатися, що державні кошти використовуються розумно та передбачені цілі реалізовані. Критерії відбору та прийнятності (переважно в законодавстві ЄС). Критерії відбору за результатами поданих заявок базуються на стратегічній пріоритетності. Зокрема, в Україні критерії відбору можуть

бути спрямовані на підтримку певних галузей, стартапів, малих та середніх підприємств тощо, натомість у Європі критерії можуть включати широкий спектр аспектів, включаючи технічну, інноваційність діяльність, суспільний вплив, ризики та стійкість проєкту.

Зокрема, за останніх 5 років пріоритетними напрямками державного фінансування в Україні були проєкти спрямовані на розвиток регіональних економік, енергоефективність, аграрні технології тощо. У Європі вагому частку фінансування відведено на розвиток технологій, наукові розробки, збереження культурних та історичних цінностей, підвищення якості освіти. У Європі на цьому етапі застосовується критерії прийнятності.

Зазначені критерії можуть включати такі фактори, як рівень інновацій, потенційний вплив на суспільство, здійсненність і можливості залученої команди (створення нових робочих місць). Окрім зазначеного, у європейських проєктах для розгляду повинна бути зафіксована конкретність цілі без відсутності двозначності. Наприклад, Європейський інвестиційний банк у методології подачі проєкту зазначає, що замість розпливчастої мети на кшталт «підвищити ефективність», її слід визначити як «скоротити час виробництва на 20%» [3].

Незважаючи складні виклики в Україні, вітчизняні інноваційні підприємства та стартапи продовжують розвиватися. Країна продовжує залучати іноземні інвестиції та розвивати інноваційні програми та інфраструктуру. Деякі інноваційні проєкти були спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з війною та її наслідками, такі як проєкти з відновлення та будівництва інфраструктури в зоні конфлікту.

Ще у довоєнний період Україна мала ряд інноваційних ініціатив, спрямованих на розвиток інноваційного сектору, підтримку стартапів та інших інноваційних проєктів. Деякі з цих ініціатив включають:

- «Дія» це – програма розвитку економіки та інновацій, яка започаткована в Україні в 2020 році. Її мета полягає в спрощенні бізнес-процесів, зниженні адміністративного навантаження на бізнес, залученні інвестицій та стимулюванні експорту.

- Програма «Startup Ukraine» має на меті підтримку стартапів та розвиток інноваційних компаній в Україні шляхом надання фінансової та інфраструктурної підтримки.

- «Prozorro», що започаткована у 2014 році, і вона має на меті забезпечення прозорості та ефективності закупівель в Україні. Програма функціонує на відкритій платформі для проведення електронних торгів, що дозволяє зменшити корупцію та підвищити ефективність закупівель.

Фінансування інновацій в Україні зменшилося під час війни з кількох причин: війна в Україні призвели до погіршення іміджу країни, що стало перешкодою для залучення іноземних інвестицій; війна створила невизначеність та ризик для інвесторів; призвела до зниження

економічної активності та до збільшення боргового навантаження країни. Це стало перешкодою для залучення фінансування для нових проєктів та ініціатив.

ЄС та Україна підтримують стартапи та інноваційні компанії через спеціальні фонди та акселератори. Наприклад, в Україні існують фонди, що спрямовані на інвестування в українські стартапи та інноваційні компанії: Український фонд стартапів, який протягом чотирьох років своєї діяльності виділив 8,2 млн дол у вигляді грантів для проведення 330 івентів (хакатони, буткемпи, освітні лекції, менторські сесії). З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну фонд сконцентрував свою діяльність на підтримці проєктів defense tech та deep tech.

Незважаючи на військову агресію в Україні, держава продовжує залучати іноземні інвестиції та розвивати інноваційні програми та інфраструктуру. Сьогодні для України надзвичайно важливими є проєкти, спрямовані на післявоєнну відбудову і отримання досвіду в цьому контексті у географічних масштабах України не має жодна країна. Тому, враховуючи вищезазначені аспекти, варто вивчати та впроваджувати досвід закордонних країн, зокрема ЄС, враховуючи майбутні перспективи вступу до цього Європейського Союзу, проте стратегічним завданням мають залишитися покращення інвестиційного клімату нашої країни з метою її розвитку підприємництва на відновлення країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 13.12.2023).
2. Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта». URL: <https://euroosvita.net/index.php/?category=1&id=8033> (дата звернення: 13.12.2023).
3. Інституції, що забезпечують підтримку інноваційної діяльності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9e09cb5a-4c6e-4bc2-8445-4a4e1ebdbd76&title=Institutsii-SchoZabezpechuiutPidtrimkuInnovatsiinoiDialnosti> (дата звернення: 13.12.2023).